Иван Милев

(1897 – 1927)

120 години от рождението му. Живописец, сценограф, илюстратор, един от представителите на българския сецесион.

Роден е в Казанлък в сиромашко семейство на овчар. Още в училище проявява самобитния си художествен талант, наследен очевидно от майка му – неука, но сръчна жена с изключителен усет към цветовете, която изработвала красиви тъкани черги, везани покривки и писани великденски яйца. Учи в Казанлъшкото педагогическо училище. По време на Първата световна война е мобилизиран и зачислен в щаба на Въздухоплавателната дружина като военен художник (1916 г.). След година е изпратен на фронта да търси сюжети за изложба. Паднала наблизо граната му причинява нервно сътресение, което остава заекване в говора му.

След войната Иван Милев решава да учителствува, за да събере средства за следване в Художествената академия. Там е приет през 1920 г. Беднотията и мизерията го преследват и по време на следването му. За да изкара пари, е принуден да продава зарзават в покрайнините на града, за икономии ходи дори и зиме с налъми. По време на обучението си прави няколко самостоятелни изложби. Сътрудничи като илюстратор и карикатурист на сп. „Червен смях“, „Ек“ и др., рисува корици на книги, декорира със стенописи къщи на богати хора. През лятото на 1924 г. със студентска екскурзия посещава Цариград, Атина, о. Корфу, Неапол, Рим, Флоренция и Венеция и се запознава отблизо с постиженията на европейската живопис.

Завършва Академията през 1925 г. със специалност „Декорация“. Работи като художник на свободна практика и е един от най-добрите майстори на темперната и акварелната техника. Творбите му са самобитни, изхождат най-вече от българското народно творчество и от родната природа. Говори се, че Милев е бил готов да умре от глад,

Иван Милев

но не искал да продава картините си, които са представлявали единствената радост в живота му. До смъртта си работи като сценограф в Народния театър – София. Надарен с богато въображение, той създава нова сценографска стилистика в българския театър.

Умира от инфлуенца (испански грип) ненавършил 30 години. Негови творби се съхраняват в Националната художествена галерия в София и в галерии на други градове в страната. ◆

Гаврил Кръстевич

Гаврил Кръстевич

(1817 – 1898)

200 години от рождението му. Юрист, историк, общественик, един от основателите на Българската екзархия, радетел за културното обособяване на българите в Османската империя.

Роден е (според някои историци през 1816 г.) в Котел под името Гандю Баев, учи в родния си град, после в Карлово. Кратко време учителства в Сливен, а през 1835 г. заминава за Цариград. Там – по препоръка на местни котленски първенци – го приема един от най-влиятелните османски сановници, котленецът княз Стефан Богориди, който се заема да го изучи. В началото му осигурява частен преподавател, по-късно го праща в елитната гръцка школа в Куручешме, а през 1838 г. – Париж, където Г. Кръстевич завършва право в Сорбоната (1843 г.). Завръща се в Цариград и работи като секретар на С. Богориди и негов наместник-управител на гръцкия остров Самос (1845 – 1850). От 1850 г. започва кариера в османската съдебна система като съдия, член на Върховния съд, преподавател в юридическата школа, а от 1868 г. е член на Висшия правосъден съвет на империята.

Не без значение е и публицистичната дейност на Гаврил Кръстевич. След завръщането си от Париж той пише статии за сп. „Любословие“, „Читалище“ относно развитието на българското образование, публикува и във вестниците „Съветник“, „Македония“, „Право“. От 1859 г. в

Емилиян Станев

(1907 – 1979)

110 години от рождението му. Писател-белетрист.

Емилиян Станев

Истинското му име е Никола Стоянов Станев. Роден е в Търново, където прекарва детството си. От малък баща му – председател на ловното дружество в града – го води със себе си на лов сред природата, което намира отражение още в ранните му творчески изяви и по-късно в неговите анималистични разкази. През 1922 г. семейството се премества в Елена, където Е. Станев учи в местната гимназия. Училището не го интересува много – при всяка възможност бяга от клас, за да почувства волността от пребиваването в природата. В резултат на това е изключен и завършва гимназия като частен ученик във Враца. Известно време учи в София живопис, следва финанси и търговия, но накрая интересът към литературата надделява.

През 30-те и началото на 40-те години работи като чиновник в Софийската община, през 1945 г. е управител на ловно стопанство в с. Буковец, Ловешко. Известно време (1945-46) е редактор на сп. „Ловец“, през 50-те години завежда отдел „Белетристика“ във в. „Литературен фронт“, работи и в издателство „Народна младеж“. Сътрудничи на сп. „Завети“, „Златорог“, „Изкуство и критика“, „Българска реч“ и др.

Макар и нереализиран художник, Емилиян Станев е истински художник на словото. Първите си творби публикува през 1931 г. През 1938 г. излиза първата му книга – сборникът разкази „Примамливи блясъци“, със следващата си книга „Сами“ поставя началото на цикъл произведения за природата, представяйки в тях дълбоки познания, любов и преклонение към нея. Като най-известни негови творби се явяват повестта „Крадецът на праскови“ (1948) и романът „Иван Кондарев“, върху който работи в продължение на 14 години (като цяло излиза през 1964 г.). Автор е на едни от най-хубавите български книги за деца и юноши („През гори и води“, 1943, „Лакомото мече“, 1944, „Повест за една гора“, 1948, „Когато скрежът се стопи“, 1950 и др.), а в по-късния си творчески период пише произведения с философска и историческа тематика („Легенда за Сибин, преславския княз“, 1968, „Антихрист“, 1970, „Търновската царица“, 1974 и др.).

През 1974 г. Емилиян Станев е избран за академик. Носител е на редица награди, включително Националната награда „Йордан Йовков“ за 1975 година. Някои от произведенията на писателя са филмирани. Днес във Велико Търново на мястото на родния му дом се намира къща-музей „Емилиян Станев“. ◆

продължение на няколко години наследява Иван Богоров като редактор на издаваното в Цариград списание „Български книжици“. Там публикува множество материали, отнасящи се до българската история, филология и фолклор. Активно участва в полемиката по църковния въпрос. Помества статии и в други български вестници и списания, издавани в Цариград. Кръстевич се заема да пише и история на българите. Първия том на историята излиза през 1869 г., предвидените втори и трети том остават необработени и неиздадени. От 1871 г. той е почетен член на Българското книжовно дружество (предшественик на БАН).

През 1868 – 69г. османското правителство поверява на Кръстевич създаването на проект за самостоятелна българска църква. Повечето от неговите предложения са включени към Устава на Екзархията, приет на Народния църковен събор през 1871 г.

През 1878 г. Г. Кръстевич е назначен за главен секретар на губернатора на Източна Румелия Александър Богориди (син на Стефан Богориди) и завежда Дирекцията на вътрешните работи. Поддържа добри отношения с Русия, под чието влияние османското правителство го назначава пет години по-късно (1884) на мястото на Богориди. През 1885 г. не успява да се справи със ситуацията, предизвикана от обществените вълненията във връзка със обединението на Източна Румелия с Княжество България. Свален е от власт от разбунтувалия се народ и милиция (войска). Подложен на унижения, той няколко дни прекарва в ареста. След като е освободен, за кратко време заминава за София, после се връща в Цариград. Там остава до края на живота си, потънал в забвение.

Името на Гаврил Кръстевич не е известно на съвременните българи. В миналото то е споменавано по-често с респект, отколкото с ирония (Захарий Стоянов го нарича „Треперко паша“) или омраза. Прекалено умерен във възгледите си, той се опитва да защитава националните интереси по пътя на компромиса с официалната власт. Макар и ролята му в събитията около Съединението да се счита за пасивна, именно той предотвратява в Пловдив и в областта да бъдат повикани турски войски.

Писателят и публицист И. Мусаков пише за него: „Търпелив, внимателен и с обноски, той печелеше симпатиите на всички, които влизаха в допир с него... Той беше всякога горд, че е българин, дори когато българите го изгониха през 1885 година. И точно затова и днес, както той е бил горд със своята народностна принадлежност, така и ние трябва да сме щастливи, че в миналото сме имали такива фигури, каквато е фигурата на Гаврил Кръстевич“. ◆